

Кікош К. Ю.
НМетАУ

ДО ПИТАННЯ ПРО ІСТОРИЧНІ НАСЛІДКИ РЕФОРМ МАРІЇ- ТЕРЕЗІЇ ТА ЙОСИПА II

Після поділу Польщі і включення частини польських земель (разом з Галичиною і Поділлям) до складу Австрійської імперії правителі останньої провели низку реформ спрямованих на централізацію державного управління і заміну феодально-станових відносин буржуазними. Так, імператриця Марія-Терезія (правила у 1740–1780-х рр.) замінила шляхетське самоуправління (особливо розвинуте на землях колишньої Речі Посполитої) бюрократично-

чиновницьким управлінням, котре підпорядковувалося безпосередньо імператорському двору. Крім цього, було обмежено право поміщицького вотчинного суду над селянами, панщина обмежувалася до трьох днів на тиждень. Створювалася регулярна армія на основі обов'язкової воїнської повинності, централізованого рекрутського набору і збору постійного військового податку, що кардинально обмежувало роль шляхетського ополчення. Реформи Марії-Терезії продовжував її правонаступник Йосип II, що правив в 1780–1790 рр. він прагнув на усій території імперії створити уніфіковану абсолютистську адміністративно-бюрократичну систему управління, ліквідувавши залишки автономії у її окремих областях. При цьому австрійський уряд намагався протиставити польсько-шляхетському спротиву і у своїй політиці галицьких і буковинських землях спирався на місцеве українське селянство, надаючи йому певні свободи. Проте селянські реформи Йосипа II, задекларовані у його наказах та патентах 1781, 1782, 1785 рр., про скасування кріпосної залежності, заміні панщини і других натуральних повинностей єдиним поземельним податком наштовхнулися на активний опір поміщиків і тому не були реалізовані. Водночас були ліквідовані особиста залежність селян від поміщиків, вони отримали право без згоди своїх панів одружуватися, переселятися, передавати майно у спадок і т.д

У релігійній площині результатом реформ було підпорядкування церкви державі, при чому основні християнські конфесії імперії (католицька, греко-католицька, протестантська) урівнювалися у правах, а священники отримували статус державних службовців. Панівний, у політичному сенсі, в імперії і фактично автономний орден єзуїтів був ліквідований імператорським указом у 1773 році. Було проголошено загальну середню освіту, для чого створювалася широка мережа навчальних закладів, що утримувалися за рахунок держави.

Однак після смерті Йосипа II із-за спротиву аристократії та поміщиків реформи були зупинені. Почалося зростання феодального і національного гніту насаджування німецької мови, проводилась політика асиміляції українського населення. Внаслідок цього в українських землях Австро-Угорщини активізується національно-визвольний рух. Одним із зачинателів українського опозиційного руху вважають священника І. Могильницького, котрий у 1816 р, за підтримки єпископа М. Левицького організував «Клерикальне товариство» з метою поширення в селянському середовищі релігійних текстів

українською мовою, написав першу в Галичині «Граматику» української мови. Загалом слід відзначити, що аж до драматичних збурень ХХ століття на західноукраїнських землях переважали легітимні форми протистояння і боротьби за власні права. Напевне і в цьому полягав політичний ефект реформ Марії Терезії та Йосипа II.